

Сёнтөрү Ялавё

Муркаш район хаҗачё

1944 сұлхи су уйахён 5-мёшёнченпе тухать

3 (7857) №

* Юн кун, 2011 сұлхи кәрлач (январь) уйахён 19-мёшё *

Хакё ирёлкё

Ялан пусарулла

Игорь Александрович Каргин Ильинкәри ватам шкулта истори предметне ертсе пырать. Ачасен тавра курамне, пёлевне анлалатас төллөвпе вёл төрлө экскурси йёркелеме тәрәшать. Аваллах ыйтәвёсем сине хурав тупас тесе, паянхи пурнаҗса сәнлакан сән үкерчөксем малашләхра пурәнакансем валли те юлчәр тесе вёл Ильинка тәрәхёнчи төрлө ырансене фотоаппаратпа ситме ёлкөрет. Вёрентекен районти чылай мероприятие те активлә хутшәнать.

Н. НИКОЛАЕВА
сән үкерчөкё.

Соцпакет виҗё пайран пулать

Самаллахсем

2011 сұлхи январён 1-мёшёнчен тытанса 2010 сұлхи декабрён 8-мёшёнче йышәннә 345-ФЗ № Федералла сакун вая кёчө. Унна килёшүүлән соцпакет төлөшпе калакан пункта улшанусем көртнө.

Шалпа вара «медицина пайне» икё пая уйәрнә:

– эмел пайё – кунта врач рецепчөпе эмелпе тўлевсёр тивёстерессине, ытти медицина хатёрөсемпе тивёстерессине, кунпа пёрлөх инвалид ачасене ятарла сиплев продукчөсемпе тивёстерессине көртнө;

– санаторипе курорт пайё – кунта медицина кә-

тартавёсемпе төп чир-чёр профилактики енёпе санаторисемпе курортсене кайма путевкәсемпе тивёстерессе пирки каланә.

Апла пулсан 2011 сұлхи январён 1-мёшёнчен тытанса соцпакет виҗё пайран тәрәт: эмел пайё, санаторипе курорт пайё тата транспорт пайё.

Соцпакетән пётёмөшле виҗи 705 тенкөпе танлашать. Вёл шутран эмел пайё 543 тенкө, санаторипе курорт пайё 84 тенкө тата транспорт пайё 78 тенкө. Федералла самаллахсемпе уса курма тивёслисем социалла самаллахсемпе пачах уса курмасан та е вёсенчен

хәшөсемпе уса курмасан та пултарасчө.

Федералла самаллахсемпе уса куракансем 2011 сұлхи январён 1-мёшёнчен тытанса 2008 сұлтан тытанса 2010 сұлхи октябрён 1-мёшөччен пётёмөшле соцпакетпа е медицина пайёпе уса курацинчен хәтарма, савән лөкөх вёсемпе уса курма тытанма ыйтса заявлени сырнә пулсан, вёсем малашне соцпакетән эмел тата санаторипе курорт пайёпе уса курма е уса курма пәрахма заявлени сөнёнрен сырма пултарасчө. Заявлени ача сырнә вәхәтран тытанса тепёр уйахән 1-мёш кунёнчен вая көрет.

Савна паләртса хәвармалла. 2011 сұлхи апрелён

1-мёшөччен хальхи йёркене улштарас шухәшлисен кәна заявлени сырмалла. Енчен те самаллахсемпе уса куракан нимён те улштарас төмест пулсан Пенси фондне пыма кирлө мар.

Пирён районта федералла самаллахсемпе уса куракансем 3 пин сын ытла. Кусем вёсем Аслә Отечественнәй вәрсә участникөсем, инвалидсем, чапау хирөсенче пулла ветерансем, радиаци катастрофисене пула шар курнә граждансем. Вёсенчен 22 проценчө соцпакетпа е унан пайёпе уса курать.

Е. АЛЕКСАНДРОВА,
РФ Пенси фончён районти управленийён пусләхө.

Районта

Паян – информация кунё

Паян районта пёрлөхлө информация кунё сывләх сыхлавне сөнөтөс, уса курман сёрсене савранәша кёртөс тата ытти ыйтусемпе иртөт. Муркаша унччен килнө төрлө шайри ертүсөсемөх килсе ситрөс.

Вёсем ертсе пыракан пёрремөш ушкән Мән Сөнтөр ял тәрәхне, иккөмөш ушкән ёслө төл пулусем ирттерме Каткәс ял тәрәхне, виҗөмөш ушкән Ильинка ял тәрәхне ситөт.

Фермәри хёл кунёсем

Камән савәм пысакрах?

РАЙОНТИ ПЁРЛӨШҮЛЛӨ ХУСАЛАХСЕНЧЕ КАРЛАЧ УЙАХӨН 18-МӨШӨ ТӨЛНЕ ПЁР ЁНЕ ПУСНЕ ВАТАМ САВАМ МӨНЛЕ ПУЛНИНЕ КАТАРТНИ (килогрампа).

Колонкәсенче: 1. Кәҗал сунә. 2. Пёлтөрхипе танлаштарсан («–» – сахалрах).

Е. Андреев	7,0	1,6	Суворов	15,1	-0,3
«Восток»	9,2	-5,0	«Ударник»	10,4	-0,5
«Герой»	7,4	-2,7	Чапаев яч. хис.	4,2	-1,9
Ильич яч. хис.	9,8	-2,6	Чкалов яч. хис.	8,3	1,4
«Орино»	13,6	-0,5	«Путь Ильича»	8,5	–
«Передовик»	10,3	4,3	АПФ «Колос»	9,3	–
«Свобода»	11,0	0,4	РАЙОНӨПӨ	10,2	-0,6

ХУШСА КАПАНИ. Обществәлла ывләх-чёрлөх пөтөнчө вай хуракансемшён йывәр хёл кунёсем пырасчө. Сакә ватам савәм кәтартәвөнчөнөх аван курәнәт. Апла пулин те пёрлөшүллө хусаләхсем ёне кётөвне сахаллатмарөс. Сұлталәк каялла ял хусаләх производство кооперативөсенче 2115 пуҗ сумалли ёне танә пулсан кәҗал вёсен йышө 41 пуҗ хушәнчө. Ёнесен йышне уйрама нумай хушнисем: Чапаев яч. хис. – 7 пуҗ, «Ударник» – 10 пуҗ, «Герой» хусаләх – 16 пуҗ, «Восток» – 20 пуҗ, «Передовик» – 21 пуҗ.

Районти ял хусаләх производство кооперативөсем паян таләксерен 22091 килограмм сөт сәваҗсө. Ку вёл иртнө сұлхинчен 823 килограмм сахалрах. Сав вәхәтрах...

Ёне пуҗне – 7022 кг сөт

Юлашки сұлсенче Рәсҗей Федерацияён Президентчө паләртнә «Агропромышленность комплексне аталанараси» приоритетлә наци проекчө ял хусаләх предприятийөсене, ялта пурәнакансене сөнө аталану сұлне уса ёҗлеме вай панине, хәйсем ку таранччен пурнаҗсланә ёҗсем сине вёсене сөнөллө пәхми хистенине, хушин умнех сөнө төллөвсем лартса сакна валли урәхла ёҗ мелөсем алла илме ыйтенине, производствана сөнө технологисем көртме хавхалантаренине пурсәмәр та курса тәрәтәт.

Виҗөм сұл пёр ёне пуҗне 6 пин килограмран ирттерсе сөт сунә сак дояркәсем районта виҗсөн пулнәчө пулсан, 2010 сұлта «Ударник» хусаләхри ёне савакан В. Трофимова ёҗ кәтартәвне 7022 килограмма ситерме пултарчө. Сак хусаләхри З. Андреевән ёҗ үсөмө 6732 кг (пёлтөр 6011 кг пулнәчө), Суворов яч. хис. хусаләхри Ф. Антонова Н. Журавлева 6702 килограмма (5045 кг), В. Макарова 6393 килограмма (5016 кг) сити үстерме мехел ситерчөс.

А. БЕЛОВ.

Инкөк хыҗсән

Ёҗсем васкавлә пурнаҗсланаҗсө

Муркашри төп больницән шәл юсамалли уйрәмән сурчө пушарта сунса кёллени пирён район сыннисемшён питө паләрамлә. Экспертсем малтанласа пёлтернө тәрәх пушар тухни электричество пралукө сунма пусланипе сыхәннә. Анчах сурта каялла тавәраймән. Сынсен сывләхне төпе хурса тухса танә ыйтусене васкавлән татса парассипе тимлөсчө Муркашра.

Больницән төп врач В.Г. Данилов пёлтернө тәрәх Муркашра шәл юсамалли ятарлә пүлөм уҗассипе сак кунсенчөх аптекара юсав ёҗсөсене тытмалла. Хальлөхе ёҗ каләпләшө епле пуласине, вёл вунә – вун тә-

ватә куна тәсәлмаллине паләртнә.

Паянхи кун республикан стоматолог больницин төп врачөпе В. Бычковпа килөшнө тәрәх унти хәшпёр аппаратурана, инструментсене төрөслөсчө. Ёҗлеме юрәхлисене Муркаша илсе килмөлө.

Хула стоматолог больницин төп врачө В. Викторов ёнер ресене публикәри стоматологсен ассоциацине пухса Муркашсене пулшас ыйтәва пәхса тухма пулнә. Чәваш Республика Сывләх сыхлавөпе социаллә аталану министрствити тата Обязательнәй медицина страхованин территории фончө урлә та стоматолог хатёрөсем килмөлө паллә.

Шәл юсамалли уйрәмән суртөнчөх фтизиатр врачән пүлөмө вырнаҗнә пулнәран халө ку енёпе те ёҗсем пырасчө. Туберкулез чирөпе учөтра танисен спиокне төрлө документсене тәрәх сөнөтөсчө. Паллах, медицина ёҗсөнөсем участок врачөсемпе тачә сыхәнса ёҗсөсчө, анализ кәтартәвөсен журналөсемпе те, ытти мелөсемпе те уса курса ёҗе хәвәртлатма тәрәшаҗсө.

Шәл юсама ялти врач офисөсене, шәл кәларас е лартас тесен Мән Сөнтөрти 2 № район больницине каймалли пирки вулакансене тепёр хут аса илтеретпёр.

Н. НИКОЛАЕВА.

Саламлатпәр

5 кёсөн мәнукө, аппашө, таван-хуранташөсем, пускилсем.

Мән Шаптак ялөнчө пурәнакан чи юратнә сыннәмәра, нумай сұл хушши Ленин ячөпе хисепленекен хусаләхра ферма ертүсинчө аңаслә ёҗсөнө, халө нумай сұл хушши Хорнуей ял администрацийөнчө тимлекен **Маргарита Михайловна ИСАКОВА** сумлә юбилей ячөпе чун-чөрен саламлатпәр. Пурнаҗсән тумхаллә сукмакөпе йывәрләхсене сирөппөн сөнтөрсө утса пыма юман пек сирөп сывләх, пархатарлә та вәрәм кун-сұл, сәл куҗ пек тапса тәракан вай-хал, икөсөлми телөй, сөр сичне мөн пур ырине кәна сунатпәр.

Хакләран та хаклә аннемөр, тавах сана ыра кәмәлушән, пире ситөнтөрсө вөрентөсө төрөс сұл сине тәрәтнәшән.

Саламлаканөсем: ывалөпе кинө, хөрөпе көрүшө, 3 мәнукө, хәти, тахлаци, Ивановсен, Исаковсен сөмийсем тата пёрлө ёҗсөленөсем.

Юратнә мәшәра, аннене, хөрөме, аппана, кинөме, ыра кәмәллә таванәмәра – Сөнъял Оринин ялөнчө пурәнакан **Надежда Рудольфовна КОТЕЛНИКОВА** суралнә кунө ячөпе пөтөм чун-чөрен тухакан ашә туйәмөсемпе саламлатпәр. Эпир сана сирөп сывләх, икөсөлми телөй, вәрәм кун-сұл сунатпәр, кил-йышра яланах килөшү хусаләхри. Мөн ёмөтленни пөтөмпөх пурнаҗслантәр. Килекен кашни сөнө кун ырләхпа саванәҗ илсе килтөр.

Саламлаканөсем: мәшәрө, икө ывалө, амәшө, йәмәкөпе шәллө, кукамәшө, хунямәшө, сывәх таванөсем, Уткинсен, Мастеровсен тата Лепешкинсен сөмийсем.

Хаклә та юратнә мәшәра, аннене, кукама, асаннене – Ярославка ялөнчө пурәнакан **Елизавета Дмитриевна СЯТЫНОВА** 70 сұл тултарнә ятпа пур кәмәлтан чи ашә сәмахөсемпе саламлатпәр. Пире, ачисене, үстерсе пурнаҗ сүлө сити тамә пулшәншән сөрө сити пуҗ таятпәр. Эс пурришөн саванатпәр, хамәра телөйлө туйтпәр. Сывләху сан сирөп пултар, вәрәм кун-сұл, телөй, аңасу сунатпәр. Ёмөтленнө ёмөтөсө пурнаҗа көрсөх пыччәр, сөтелү сәкәр-тавартан ан татәлтәр, көрөкү таванөсемпе пуян пултар, ачусен, мәнхусен ырләхне курса саванмалла пултар.

Саламлаканөсем: мәшәрө, 3 ывалөпе кинөсем, 2 хөрөпе көрүшөсем, 8 мәнукө, 2 кёсөн мәнукө.

Район хаҫаҫөпе тача ҫыханура

Ял тәрәхәсенче культуран хәмлентерекенни Культура сурчә пулса тәрәтә. Халәх унта пушә вәхәтпа туллин уса қурас төллөвө пуханатә. Культура вучахәсенче вай хуракансем вара ҫынсем валли төрлөрен кәсәклә мероприяҫем ирттерәҫсә, савәк кәмәл парнеләҫсә. Акә Оринин яләнчи Культура сурчә директорәнче вай хуракан Ирина Германовна Скворцова тата кунти төрлө еҫе пурнаҫлакан Галина Львовна Антонова ял ҫыннисен канәвне интереслөрөх тавассишән ҫылай тәрәшәҫсә. Ҫавән пекех вөсем районта тухса тәрәкан «Сентеру ялавэ» хаҫатпа тача ҫыхану тытаҫсә, таврара пулса иртекән еҫ-хәллө ыттисене паллаштарәҫсә.

Р. ИППАРИОНОВА сән үкерчөкө.

«Ку вәл пусламәшә кәна»

Районта профилактика күнөсем пусланчәҫ

Районта вярәнсенче тухса ял тәрәхәсен, вьләх-чөрлөх пәхакансен профилактика күнөсене ирттерәҫсә ыра йәлана кенә. Ҫакә халәхән пурнаҫөпе төплөрөх паллашма, вөсене мән хумхантарнине ҫывәхрәх курса вөсене пөрлө татса пама май паратә. Сөнә 2011 сұл та ҫакән пек пысәк пөлтөрөшлө мероприяҫинчен пусланчә. Иртнө кәҫнерни кун Чуманкасси ял тәрәхәнче профилактика күнә ирттә. Иртессе ку таранчтен те иртнө профилактика күнөсем. Төпрен илсен вөсене район администрацийән тата районти шалти еҫсен

ЛАПЛАМА ИРТЕРЕХ

Профилактика күнне хутшәна-кансем чи малтанах Чуманкасси ял тәрәхән пусланчә Л.Г. Ковалевәпа, ял тәрәхә сүмәнчи профилактика Канашән членөсемпе, ял тәрәхән Пухәвән депутатөсемпе төл пулчәҫ. Район администрацийән пусланчә сүмә, культура тата архив еҫсен пайән ертүҫи А.Е. Андреева, йөркөлүпе кадр, право ыйтәвөсөсемпе тата вярәнчи хай тытәмләх органөсемпе еҫлекән пай ертүҫи Л.Ю. Тарасова профилактика күнән төллөвөсемпе задаҫма ҫинче чарәнәсә тәчәҫ. Преступление сирсе ярас тесе кашни ҫын хайәнчен килнине тумаллине паләртрәҫ.

Ял тәрәхән еҫә-хәллөпе паллаштарна май Людмила Германовна ҫакна паләртрәҫ. Преступление тавассинчен ҫыхланма пулашкан мероприяҫинче милицин участокри уполномоченнәйә Г.Г. Терентьев пысәк пулаш паратә. Преступление тавассине сирсе ярас ыйтупа ун умән еҫленә А.Ю. Степановпа та пөр төллөвлән еҫлесе пына. Час-часах аңаҫсәр сөмөсене тә тухса ҫүрөҫсә. Кун ыйшшисем ку ял тәрәхәнче 8 сөмө. Иртнә сұл вөсене тата обществәлла йөркөлөхе ытти енөпе пәсакансенче профилактика Канашән ларәвәнче 5 хутчен пәхса тухна.

Халәхпа ҫак ыйтупа еҫленин пөлтөрөшә пуррине ҫак төслөх те кәтарта паратә: виҫем сұл Чуманкасси ял тәрәхәнче 23 преступление тунә пулсан, иртнә сұл – 8 преступление. Анчах та ку лапаланмалли сәлтәв мар иккенне Сөнә сұл уавә вәхәтәнче ку ял тәрәхәнче пулса иртнә преступление те кәтарта паратә. Апла пулсан преступление сирсе ярас еҫре пәр самантләхә та тимлөхе ҫухатма юраматә.

ВӘХӘТРА АНЛАНИНЕ МӘН СИТТӨР?

Ҫак кун район администрацийән сүмәнчи профилактика Канашә, районти сұл ситмен сәмрәкөсемпе вөсен прависене хуҫтөлөссөпе еҫлекән тата Чуманкасси ял тәрәхә сүмәнчи профилактика Канашәсен пөрлөх ларәвә ирттә. Унта эрөхпә иртөхөкән 3 сөмөне пәхса тухрәҫ. Итлөтән те вөсене, хайсән төрөс сұл сине тәрас сукмак ҫинче пек те туйәнәтә. Анчах малтанах ачисем ҫинчен шутланнине халә каялла мәнле-ха тавәрән.

– Ачисем шәкәл-шәкәл пурәнакан сөмөре үсеймөҫсә. Вөрөне пултаракан ачасемөҫсә. Ашшә-амәшән пулашәвә вәхәтра пулнә пулсан паян вөсем те хайсән чәнчән вярәнне тупнә пулчөҫсә, – пәшәрханатә ял тәрәхә сүмәнчи профилактика Канашән членә, Чуманкасси шкуләнчи педагог Н.Н. Зямятина ларура пәхса тухна пөр сұлланнә мәшәр ҫинчен.

– Ирхине магазинә пырсан сире эрөх сүтмасан пирән ҫине ан ҫил-

пайәсен специалистөсөн вәйөпе ирттернө пулсан, халәхчинче районти криминаллә лару-тәрәвә лайәхлатма пулашкан ҫак мероприяҫие вярәнчи хай тытәмләх органөсен, право йөркөне ҫыхлакан, контрольлекән пур органсен, социаллә сфера учреждениөсөн, обществәлла пөрлөшүсөн представителөсене, граждәнсен хайсене те явәҫтарәҫсә. Ҫакән ҫинчен калакан йышәнәвә район администрацийән пусланчә Ю.А. Иванов иртнә сұлхи декабрән 17-мөшөнче йышәннәчә. Профилактика күнөсене ирттермелли график та ҫирөплөтнө.

ленөр вара, – чунә пөр ял ҫыннишән ыратнине пытараймаҫ комиссин тепөр членә тепөр сөмөне пәхса тухна чух.

Пөр ял ҫыннисем, күршөсөм ҫын инкөкөнчән пәрәнса иртөсшән марри туйәнәтә вөсөн сәмахәнчә. Ку вара чөрөре шанчәк сурататә: пөр-пөрин инкөкне ҫывәха илсе кулянма пәрахман-ха иккән эфир, май килнә таран пөр-пөрне пулашма та тәрәшатләр. Таван ачисене, сөмө ашшине эрөх чөркөпө улаштарнисем хайсәм кәна аңланса илчөҫчөҫсә ҫакна. Вара паләрамлә ыра улашну пулма кирлөх: кашни ялта, кашни урамра.

Ҫакән пек каласусен усси пурри вара куҫ көрөтөх. Ҫав кун ирттернө виҫә Канашән пөрлөх ларәвәнчә Чуманкасси шкуләнче учөтра тәрәкан 3 ачана пәхса тухни те кәтарта пачә. Педагогсөм каланә тәрәхә малтан кун йышши ачасем 7 пулнә пулсан, 4-шә хайсән йәнәшнә аңланса илнө. Ҫак кун сүтсә явнә ачасем те ҫав төрөс пөтөмлөтөвө тавассә шанас килет. Вөрөнен, ҫын пулса өмөчө вөсөн пысәк. Ҫав өмөтсене пурнаҫа кертөс тесе тәрәшәс кәмәл та пур. Ку вара хәх вөсөн сүлне уҫамлатма кирлө.

ТЕЛЕЙ АЧАСЕНЧЕ МАР-И ВАРА?

Кашни телейлө сөмө пөр пек телейлө курәнәтә, кашни телейсөр сөмө вара хайне майлә телейсөр. Чуманкасси ял тәрәхәнчә иртнө профилактика күнөнчә аңаҫсәр сөмөсене ситсә курнә хыҫсән вара ҫак вярәвә каларәшә кәшт улаштарас килет ман. Эфир ситсә курнә телейсөр сөмөсөм пөр пек телейсөр. Төрөсрөх каласан, ҫав сөмөсөнчи инкөк сәлтәвә пөрре – эрөх. Ҫак сәлтәва пулах ял тәрәхәнчә учөтра тәрәкан пөррөмөш сөмөре ҫав кун мәшәр урәччө.

– Мән, эп эрөх еҫсә сәпкаланса сүрөтөп-и? Мән айәп шыраса сүрөтөҫ? – пулеметран пенә пек пөр чарәнми шатәрттарма пуларө хөрарәм. Пүрт яраса сөҫ тәрәтә. – Ачасем выҫ ларәсө-и? Паян та ир тәрәсә кукаль пөҫсөртөм. Хамәр кашни кунах еҫрө!

Кун пек шутласан пөр еҫлекән ҫыннән та ачисене ача садне яма вәхәт сук пек пулса тухатә. Ситөс сұлта шула каймалли үсөме ситнә ачине мөншән ача садне яманни пирки вара ашшә сәпла хуравларө: – Сөнә сұл уавөсөн иртсә кайчәр-ха.

Ҫав уавөсем хыҫа юлнә-ха вөсөм. Анчах та ачине ача садне яма самә ашталанма тивөт-ха вөсөн. Профилактика күнөнчә тупса паләртнә ситменлөхсөм ку сөмөре ачи пөррөмөш вярәнчә маррине кәтарта пачөҫ.

Ҫакән пекех «тарават» көтсө илчө еркөнә сүмөнчә үсөр ҫывәрәкан сәмрәк хөрарәм та. Вәл пөрлө пурәнакан арҫын килөнчә «телей»

тупнәскөр, ачисем ҫинчен шутланине өненөсөх килөмөст. Пөр ачи кукамәшә патөнчә пурәнәтә, тепри – килтө пөччөн.

– Эп аңа кайса апат пөҫсөре паратәп, – сәтәлтаттаратә хөрарәм.

Теплөрен пөрре апат пөҫсөре панинчә кәна-ши вара ача телейлө. Унна курса каласнә чух вәл телейлөх курәнмарө ҫав. Вәхәта мәнле ирттерөт вәл кәҫсөрен? Камсем унән тусөсөм? Ку ыйтусем амәшөшөн интереслөх мар пулмалла.

Кашни ҫыннәнах телейлө пулас килет сөр ҫинчә. Пөрре аңман пурнаҫа тепре сыпәнтарас килет. Анчах ачасем ҫинчен манмаллине, вөсене пәрахса телейлө шырамаллине пөлтөрөмөст вөт-ха ҫакә.

Эрөх ытамәнчән вөҫсөрөнчә хайсәм ашшө-амәш пулнине аңланса илекөнсем те сахал мар вөт-ха юнашар. Ҫав лачакаран тухма вәй-хал тупнисем. Ҫавсен шүтөнчә кураҫ килет пур аңаҫсәр сөмөсене те.

ПӨТӨМЛӨТҮ ВЯРӘННЕ

Районти шалти еҫсен пайән еҫченөсөм ҫак кун учөтра тәрәкан граждәнсемпе те төл пулчөҫ, профилактика каласәвөсөнчә ирттерчөҫ. Право йөркөне пәснә 12 төслөхө тупса паләртрөҫ, протоколсөм ҫырчөҫ. Ҫавән пекех хөҫ-пәшала упрәмалли саккуна пәснә пөр преступление тупса паләртрөҫ.

Чуманкасси шкуләнчә аслә класөсөнчә вөрөненөсөмпе те төл пулса каласрөҫ.

Профилактика күннө пөтөмлөтөмө район администрацийән пусланчә Ю.А. Иванов, районти шалти еҫсен пайән ертүҫи Е.И. Плөчөв хутшәнчөҫ.

– Саккуна килөштермөн ҫынсен шиклөх туйәмә паләрамалла. Йөркөллө пурәнакан граждән хайсене татах та ҫирөпрөх туймалла, – төрө Евгений Иванович профилактика күнөсөн пөлтөрөшнө паләртсә.

– Ҫакәнпах еҫ пөтөмөст. Ку вәл пусламәшә кәна, – паләртрөҫ хайән сәмахәнчә район администрацийән пусланчә Ю.А. Иванов, районти обществәлла йөркөлөхө сыхлас, преступленисене сирсе ярас еҫ малалла та пулнине паләртсә.

Сәмаха вөҫленә май вара ҫакна паләртсә хәварас килет. Нумаях пулмаҫ районтти шалти еҫсен пайән иртнө сұлхи еҫсөсене пөтөмлөтөмелли канашлура Чәваш Республикн Шалти еҫсен министрө Вадим Антонов пирән районта преступленисене тавассине хирөҫ көрөшөсө район администрацийән пөлтөрөшнө пайө пөр-пөринчә тача ҫыхәнәсә еҫлөсө пынине паләртрөҫ. Сұлталәкә профилактика күнөсөнчән пулани ҫакна тепөр хут ҫирөплөтсө паратә. Ыран вара профилактика күнә Хорнуй ял тәрәхәнчә ирттә.

Л. ПАВЛОВА.

Присяжнәй засөдательсөн кандидәчөсөн пөтөмөшлө списокнө көртекән граждәнсем

Александр Александрович Отенөв (ҪР Президөнчән 2010 сұлхи ноябрән 18-мөшөнчә 182-рп № йышәнәвөпе килөшүллөн).

Лев Степанович Андрөев.

Людмила Валерьевна Ванюшкина.

Надежда Александровна Васильева.

Игорь Юрьевич Захаров.

Валериан Игоревич Маринкин.

Людмила Михайловна Миронова.

Валентина Аркадьевна Налимова.

Лариса Александровна Раскова.

Владимир Николаевич Федькин.

(ҪР Президөнчән 2010 сұлхи ноябрән 30-мөшөнчә 187-рп № йышәнәвөпе килөшүллөн).

Налук инспекцийәнчән пөлтөрөҫсә

Декларәци кампанийө пусланчө

2011 сұлхи январән 1-мөшөнчән тытәнса граждәнсен 2010 сұлшән пурләх төлөшөпө декларәцисем тәрәтмалли тапхәр пусланчө.

Федераллә налук службин районсем хушшинчи 6-мөш номерлө инспекцийө ҫавна аса илтерөт. Раҫсөй Федерацийән Налук кодексөн 227, 228, 229 статийөсемпе килөшүллөн сәксөм хайсән тупәшөсөм пирки отчетсөм тәрәтма тивөҫ: – саккуна килөшүллөн регистрациө тәнә тата предпринимательство еҫне-хөллөне туса ирттерөкөн уйрәм ҫынсем; – харпәр хай практикөпө еҫлекөн нотариусөм; – адвокатсөн кабинетөсөне уснә адвокатсөм; – килөшүсөм туса налук агентсөм шутланман уйрәм ҫынсемпе организәциөсөнө арендәна панә кирөк өплө пурләхшән та тупәш илнө уйрәм ҫынсем;

– граждәнла тата право енөпө килөшүсөм туса тупәш илнө кил хуҫи хөрарәмөсөм, репетиторсөм, тренерсөм тата ытти граждәнсем; – хайсән харпәрләхөнчө виҫө сұлтан кая мар пулнә харпәрләхә тата харпәрләх правинө сүтсә тупәш тунә уйрәм ҫынсем;

– Раҫсөй Федерацийән тулашөнчә вярәснә сәл куҫсөнчән тупәш илсө тәрәкан уйрәм ҫынсем – РФ налук резидөнтөсөм; – ытти төрлө тупәш илнө чухнө налук тытса юлман уйрәм ҫынсем;

– лотерейәсөнчә вьлөҫә илсө тупәш тунә уйрәм ҫынсем; – наука, литература, искусство, кунпа пөрлөх изобретөнисөн, усәллә модельсөн тата промышленность төслөхөсөн авторөсөн өткөрөсөм пулнәшән панә укҫа-тенкө тупәшнө тивөҫнө уйрәм ҫынсем;

– предприниматель шутланман уйрәм ҫынсенчән укҫа-тенкө төлөшөпө тата парнө шучөпө тупәш илсө тәрәкан уйрәм ҫынсем.

Декларәциө 2011 сұлхи майән 3-мөшөнчән кая юлмасәр тәрәтас пулатә.

Кунсәр пуснө уйрәм ҫынсем налук органчө ҫакән чухнө декларәци тәрәтма пуларәсөҫсә:

– налук түйөссин стандартлә виҫинө чәкарма (налук тапхәрө вәхәтөнчә налук түйөссин енөпө сәмәлләхсөмпе усә курма документсөм тәрәтман пулсан тата сәмәлләхсөмпе туллин тивөҫтөрмөн пулсан);

– налук түйөссин социаллә виҫинө чәкарма; – пурләх енөпө налук түйөссин виҫинө чәкарма;

– профессийө енөпө налук түйөссин виҫинө чәкарма (кунта налук түйөкөнсөм граждәнла тата право енөпө килөшүсөм тунөпө, автор түйөвөпө, наука, литература тата искусство произведениөсөнө пурнәҫланөпө тата вөсөмпе усә курнөпө илнө тупәш, изобретөнисөмпе промышленность төслөхөсөн авторөсөнө паракан хушма түйөвөсөм көрөҫсө).

Кун пек чухнө декларәци тәрәтмалли тапхәрә паләртман. Декларәциө налук органчө сұлталәкән кирөк хәш вәхәтөнчө те тәрәтма юратә.

Декларәциөсөнө йышәнасси, вөсөнө хәтөрлөссө пирки консультәциө хәвәр пурәнакан вярәнчи налук инспекцийөнчө илмө пулатә. «Түрө телефон» номерө: 8-83547-24158 ө 8-83547-22592. Адресө: Төртнө хули, Сөнтерү 30 сұл тултарнин урамө, 2 «а» сүрт, 4-мөш пүйлөм.

Налук түйөкөнсөнө еҫ күнөсөнчө 7 сөхөт те 30 минутран тытәнса 18 сөхөтчөн йышәнаҫсө, шәмәт кун – 9 сөхөтөн тытәнса 15 сөхөтчөн.

Муркашра налук инспекциөне сәк адреспа пымалла: Гагарин урамө, 4-мөш сүрт, тел.: 8-83541-62452. Налук түйөкөнсөнө еҫ күнөсөнчө 7 сөхөт те 30 минутран тытәнса 18 сөхөтчөн йышәнаҫсө.

Ҫавна та каласа хәвармалла. Налук законодательствинө енөпө 2011 сұлхи январән 1-мөшөнчән тытәнса вәя көнө ө вәя көрөкөн улашөсөмпе, налук түйөссинөпө, налук декларәцийөсөмпе түйөвө документчөсөм хәтөрлөссөпө, 3-НДФЛ формөпө декларәциөсөм, 2-НДФЛ формөпө уйрәм ҫынсен тупәшө пирки справкәсөм сырасөпө тулли информация эсир семинар-канашлура илмө пуларатәр. Вәл 2011 сұлхи январән 26-мөшөнчән налук инспекцийөн сүртөнчө ирттә, 10 сөхөтө пусланатә.

Л. МИХАЙЛОВА, федераллә налук службин Чәваш Республикнчи районсем хушшинчи 6-мөш номерлө инспекцийөн пусланчө сүмө, РФ патшаләх граждәнла службән 3-мөш класлә юрисчө.

Сёр ёсченё, сана сур аки шутлаттарать-и?

Районти пёрлешүүлё хушаләхсенче суртри вәрләхәсен пахаләхё мөнле пулнине кәтартни (кәрлач уйәхен 17-мешё тёлне)

Колонкәсенче: 1. Вәрләх илсе пынә. 2. Тёрёсленё (центнерпа). 3. Кондициллё вәрләх (процентпа). 4. Кондицие ларман вәрләх пётёмпе. 5. Вәл шутран тасаләхпа. 6. Сум курак вәррисемли. 7. Шәтасләхпа юрәхсәрни.

Е. Андреев яч. хис.	1460	1820	74	380	—	—	380
«Волга»	0	0	0	0	0	0	0
«Восток»	1050	1050	0	1050	1050	615	—
«Герой»	2600	2600	49	1324	1324	1174	—
Ильич яч. хис.	1960	1960	61	760	760	760	—
ВТМ	0	0	0	0	0	0	0
«Моргаушская»	650	650	100	0	0	0	0
«Ориново»	1149	1149	87	147	147	147	0
«Передовик»	1380	1380	65	489	489	231	0
«Свобода»	2950	2950	38	1828	1828	1828	0
Суворов яч. хис.	2300	2300	91	209	209	209	0
«Рассвет»	2000	1694	64	606	606	606	0
«Ударник»	3350	3350	77	762	762	672	0
Чапаев яч. хис.	1500	1500	87	200	200	200	0
Чкалов яч. хис.	1192	1192	53	562	562	562	0
Мичурин яч. хис.	650	650	0	650	650	650	0
КФХ Толстов А. И.	300	300	0	300	300	300	0
КФХ Бархаткин В. В.	800	800	0	800	800	800	0
ООО «Гейя»	400	400	100	0	0	0	0
ООО «ВаСем»	800	800	0	800	800	800	0
КФХ Трелнев А. А.	300	300	100	0	0	0	0
КФХ Каргин Р. Л.	164	164	24	125	50	50	75
КФХ Горбунов	745	745	91	70	70	70	0
РАЙОНЕПЕ	25700	25700	59	10456	10001	9158	455

Сулла – суна, хёлле урапа хатёрлеме хушнә ваттисем. Сәк сәмахсенче ёссен вәр-варләхё, вёсене вәхәтра пурнәслани тата маларахах пысәк тухәс никёсне хывса хәварни. Сүлталәкән пёрремёш уйәхё иртсе пырать. Сисмёпёр те – сур аки ума тухё. Сав ответлә тапхәра эфир уйрәмах паха вәрләх янтәлассипе паян епле хатёрленетпёрха? Хуравё сүлперех илсе кәтартнә таблицәран аван куранат. Вәрләхән пысәк пайё тасаләхпа ака кондицие ларманни хушаләхсем гербицидсемпе япәх ёсленине тата вырма вәхәтёнеч йётемсем сичи ёсе япәх йёркеленине кәтартат. Паян вара хывса хәварнә вәрләх сёр ёсченён чунне тивёстереймест. Сав вәхәтрах паян хушаләхсем вәрләх уләштарассипе те сителёксёр ёслессё-ха. Ку ёсе те кая хәварас марччё. Кондициллё вәрләх 59 процента ситрё. Сав вәхәтрах «Моргаушская» чәх-чёп фабрикипе А. Трелнев ертсе пыракан хресчен (фермер) хушаләхәнче тата «Гейя» чикёллө явапләхлә обществәра янтәланә вәрләх пётёмпех ака кондицие

тивёстерет пулсан, сәкә вәрләх хатёрлессипе пурте сывәрманнине сирёплетет. Кун сүмне «Свобода» хушаләх Чёмпёрти ял хушаләх наука институтёнчен «конкор» сёлёпе сурхи тулән «эскада-70» сортне күрсе килни те маләшләхә пәхакансем вәрләх пахаләхё пирки шутланине сирёплетет. Сур еннелле суләнтамәр пулин те санталәк уяр та хитре, әшә тарать. Ку вәхәт вәрләх аласа әна кондицие лартма питех те меллө. Пёлтёр сак тапхәра кондициллө вәрләх хушаләхсенче 79 процент пулнә пулсан кәсәл ку енёпе ёслемелли уйрәмах чылай иккенни ку сүмне тухать. Анчах паян вәрләх алас ёссем Ильич яч. хис., «Герой», Чапаев яч. хис., Чкалов яч. хис., Суворов яч. хис., «Свобода» пёрлешүүлө хушаләхсемпе В. Бархаткин тытса пыракан хресчен (фермер) хушаләхәнче кәна пырассё. Умра таракан тепёр йиту вәл – элитәллә паха вәрләх туянасси. Әна хамәр районтах туяна пулать. Савна валли Ильич яч. хис. хушаләхра урпан «Владимир», В. Бархаткинән хресчен (фермер) ху-

шаләхәнче урпан «эльф», «Герой» хушаләхра сёлөн «гунтер» тата урпан «тандем» сорчөсем пур. Сәкна валли асаннә хушаләхсемпе маларах каласә татәлмалла кәна. Кунсәр пушне паха вәрләхә Чәваш Республикани апатсичимёс фондёнчен, «Приволжский» вёрентү хушаләхәнчен, ял хушаләхён Сёрпүри тата Чёмпёрти, Мускаври наукапа тёпчев институтёсенчен туяна пулать. Сәк сулла кайса пёр тонна паха вәрләх ака үстерсен 2 сул хушшинче хушаләхри вәл е ку культуран пётём вәрләхне элитәна лартма пулать. Паян районта элитәллә вәрләх пурё 13,4 процент. Массәллә тата сортсәр вәрләх – 28,4 процент. Паянни вәхәтра «Вәрләхпа ёслесси сичен» федераллә саккунпа килёшүүлөн кунашкәл вәрләхә пачах акма юрамась. Сур акичченни вәхәтпа хушаләхсенче туллин усә курса юласса, тивёслө йышәнусем тавассә шанас килет.

В. МОРОЗОВ, «Россельхозцентр» филиалән районти пайён пусләхё.

Вулакан пултаруләхё

Маттурсем

Суворов яч. хис. ял хушаләх производство кооперативён ёсченёсене халаллатмән.

Эсир, маттур колхоз ёсченёсем, Уйра та фермәра ёслекенсем. Колхоз маләшләх куртәр үлёмрен, Эпир сәкна шанатпәр чөререн. Ферма утассё пикесем ирех, Хёвел шевли те саламлать сирех. Колхоз ятне сёклетёр кунсерен, Районёпех пёлессё халь сире. Улт(ә) пин таран ситертёр савәма, Ятәрсене кёртесчө саввәма: Надюшәсем – вёсем вёт виссён тан – Кунта ёслессё чылай сул чунтан. Нумай ёсленё тенёрен вара Май сук аса илмесёр Гальәна, Галина Александровна, Сире Хисеп те ырләх-сывләх ёмёре! Фаина, Вальәсем те виссён Куллен такәрлатассё сав сулах, Кунтах ак Вера, Роза, Лиза Вәйне хура с вёсем кашни кунах. Эсир те Клава, Зоя, Галя Ёсченлөхпе ялан малта. Танюшәна та манмәп халё, Утмастән эс – вёсетён фермәна. Фаина Николаевна тата, Мице хутчен колхоз ятне Ситертёр чи сүлти шая, Чаплисене хәвартәр вёт кая.

Ирина Хрисановнәна вара – Вәрнар пики пулсассән та, ара – Хамәрла вәл, чунпала таван Кашни сынпа – эфир санпа! Сысна ферми ларать умра, Ситсе курач-ха халь унта... Кунти сёмье ытамёнче, Илемлө, туслә йышёнче Ялан тирпейлөх, тәнәсләх, Типтерлөх, ырләх. Анәслә Ёслессё пикесем кунта: Любовь Львовна хёрёсем – Пуричнен маттуррисем! Сурхи шавпа тулать уй-хир, Хёрү самант сан, бригадир. Кашни сехет темрен хакли – Ку с керетех – пёлет кашни. Сап-сарә тул пуссине Тухсан тапәт чёре туллин. Хресчен сәк тырә усине Курасшән вәй хурать куллен. Ват сын калать кусран – әнлан, Кашни сәмах ун ылтәнран: – Ху си епле – тарси саппа, Эсир утатәр малалла! Владимир Славич хуәна Кашни шанат пёрле пулма. Пёрле, пёр пысәк ушкәнпа Пёрлештерсе ертсе пыма. Пурте, пурте маттур, чән та. Кама ситереймен сырса, Касарәр ёнтё. Шур хута Ситереймерём хуратса.

Ольга КЛЕМЕНТЬЕВА.
Анаткасси ялө.

Ял хушаләхё

Малтанхи пётёмлетү

Раштав уйәхөн вёсёнче район администрацийән ларусем ирттермелли залёнче Муркаш енри ял хушаләх производство кооперативёсемпе хресчен (фермер) хушаләхсен ертүсисен 2010 сула пётёмлетнё канашләвё иртрө. Әна район администрацийән пусләхё Ю. Иванов ертсе пычө. Пухәннисене сүлталәкән малтанхи пётёмлетёвөпе район администрацийән пусләхён сүмө – ял хушаләх пайён ертүси В. Калинин паллаштарчө. Пётёмлетү тунипе пёрлех Владимир Аркадьёвич обществәлла выльәх-чёрлөхе йёркеллө хёл касарасси сине тимлөх ытларах уйәрма кирлине паләртрө. Хушаләхсем иртнё сур акире акнине йәлтәх пустарса кёртнё пулсан, кёр акире 6010 гектар кёрхи культурасем акса хәварма, 8,5 пин гектар кёрхи сёртме сухи тумә мехел ситернё. В. Калинин сәмахёнчен паян хёл кунёсем Муркашри чәх-чөп фабрикинче, Суворов яч. хис., Ильич яч. хис., «Ударник» хушаләхсенче ыттисенчен әнәсләрах пыни паллә. Фермәсенчи хёл кунёсем пирки каласнә чух пушар хәрушсәрләхё малти вырәнта пулмалли сичен пухәннисене районти пушар надзор ёс-хёлён пусләхё И. Смирнов каласа пачө. А. Кузьмин ёс хәрушсәрләхё пирки пётёмлетү туните канашләва пухәннисене ләпкәләхра хәвармарө.

Техника туяннә

Район администрацийән ял хушаләх пайё пёлтернө тарәх Муркаш енри ял хушаләх предприятийёсем иртнё сул сөнө техника туянассипе активлә ёсленө.

Паян – Христос шыва кёнө кун

Паян православитөнне тытса пыракансем Иисус Христоса Иордан юхан шывёнче шыва кёртнё куна асанәссө. Сәк кун Каршләхри Таса Сәл ку с патёнче те халәх йышлә пухәнать. Икё-виссё сул каялла эфир пёрремёш хут Каршләх вәрманёнчи Таса Сәл ку сра шыва кёнөччө. Сәк кун пирён асра нумайләха юлө. Эфир шыва кёнө чух Таса Сәл ку сран шыв илме манахсем анчөс. Вёсенчен кунти вырәнсем сичнен ытса пёлни сәк мәнәстир историйёпе кәсәклантарса ячө.

Турра ёненекенсем валли

Мән Сентёр салинчен 4 сүхрәмра Каршләх текен сартлә-вәрманлә вырәнта XX ёмёр пусләмәшёнче мәнәстир сёкленсе ларнә. Послушниксене унта чәваш сыннисенчен пухнә. Вәл вәхәтра уса-тенкөпе сыхәннә сәлтәвсене пула нумай мәнәстире хупнә пулнә. Анчах сав сулсенчех Хусанти духовнәй консистори Свёттуй Синодән 1881 сүлхи указне пурнәсләса Каршләхра сөнө мәнәстир усать. Документсем кәтартнә тарәх әна официаллә майпа 1903 сүлхи сёртме уйәхөн 15-мешёнче уснә. Хусан кёпёрнички Чикме уесёнчи Александр Невски ячёллө чәвашсен арсын мәнәстирне Хусан архиепископё Димитрий светить тунә. Чәваш арсынёсен Александр Невски мәнәстирө Ильинка лесничествин 14-меш кварталёнче усәллә. Әна валли Хачәк тата Эчкөрөн сёрёсенчен 3 тесеттин, Кёсөн Шашкар тарәхёнчен 10 тесеттин, Пихтулин лесничествинчен 70 тесеттин сёр уйәрнә. Кёске

Пётёмпе района 38 единица сөнө техника килсе ситнө, кашниех уй-хир ёсёсене хутшәннә. Техника туяна пётёмшөле 21 миллион та 334 пин тенкө (2009 сүлхин 202 проценчө) тәкакланә. Вёсенчен 12 единицине (10023 пин тенкөлөх) хушаләхсем сәмәлләтнә кредитпа туяннә, 625 пин тенкө таракан пёр единица техникәна – лизингпа, 10686 пин тенкөлөх 25 техника единицине хушаләхсем хайсен укуси-тенкипе илнө. Техника ытларах туяннисем хушшинче Ильич яч. хис. хушаләх. Вёсем 7 миллион тенкөлөх 9 техника единици туяннә.

Сөнө ферма

Паянни йывәр пурнәсра сөнө фермәсем тавасси питех те иккёлөнүүлө куранә темелле, анча «Передовик» хушаләх (ертүси Н. Царев) ыранхи кунпа пурәнса сөнөлөхсене пурнәсә кёртессипе пёлтёр алә усмарө. Хушаләх тарәшуләхөпе сүлталәк вёсленнө теле Ахманере тёллө реконструкция ёсёсем хысчән сөнө сарай хута кайрө. 4-меш кварталта «Ориново» хушаләхра та монтаж тунә хысчән сёт сивөтен сөнө лини ёслеме пусларө. Сәкән пек сёт линине «Свобода» хушаләх та туяннә. «Моргаушская» чәх-чөп фабрики» уса акционерлә обществәра пёлтёр 2 цеха модернизациленө: Украинәран туяннә нумай яруслә оборудовани вырнәстарнә. Кунсәр пушне сутма кәлариччен чәх какайне тирпейлемелли сөнө цех ёслеме пусланә.

А. ПЕТРОВ хатёрленө.

Таврари чәвашем кунта авалах хайсен туррисене пу сәпса пурәннә, йәли йёркисене ирттернө. Вёсем ёненнө тарәх Каршләх вәрманё Киремет пурәнәкан вырән пулнә. Сәкәнтан вәл сынсем сине инкек-синкек, чир-чёр яма пултарнә. Савәнпа та сынсем Киремете юрама тарәшәса кунта кёлө тумә, пу сәпса сүрөнө, парне кунө. Хачәк ял сынни (1852-меш султа суралнә) халәх йәлисене тытса пырса Каршләх вәрманёнче хай әстәланә сёр пүртре 18 сул пурәннә. Вәл тимленепе 1890 сүлсенче Сентёр салинчен часовня ку сарса килсе вырнастарнә. Пурнәс малаллах ата-ланнә. Таврари ялсенчи Турра ёненекенсем ытнине тата тарәшнине XX ёмёр вёсёнче епархи ку вырәнта арсынсен мәнәстирне усма шутланә. Паян Каршләхри Таса Сәл ку ссем – Муркаш ен илемө.

Е. ЗАХАРОВА, Г. ГРИГОРЬЕВА.
Москакасси шулө.

Икё сменәпа ёслеме те хатёр

Районти сывлӑх сыхлавенче

Иртнэ кунсенче эфир Мӑн Сентёрти 2-меш номерлэ район больницин шӑл юсакан уйрӑмёненче пултӑмӑр. Эсир сӑн ўкерчӑкре куракан Татьяна Феликсевна Краснова черетлэ клиентпа ёслетчӑ. Хусанти медицина институтчӑ хысӑн чӑрӑк ёмӑр терапевт стоматолог пулса ёслекенскер хӑй суйласа илнӑ профессире пысӑк опыт пухнӑ. Ҫавӑнпах ун патне паян районӑн тӑрлӑ кӑтесӑсенчен чирлисем пырасӑ.

– Кашнин ыйтӑвнӑх вӑхӑтра тата килӑшӑллӑ татса пама тӑрӑшатпӑр. Пирӑн патӑмӑрта сывалнӑ ҫынсене тепер кунран ашӑ кулапа курсан чун савӑнать, – терӑ ёсрен уйрӑлмасӑр Т. Краснова.

Унпа пӑрле шӑл юсакан уйрӑмра Р. Алексеев хирург стоматолог, шӑл лартакан тухтӑр Н. Федотов, Л. Мироваева Н. Беляев техниксем, А. Ермакова медсестра, О. Богданова санитарка вӑй хураҫҫӑ.

– Муркашран специалист килсен эфир хамӑр уйрӑма икӑ сменӑпа ёслеттерме те хатӑр, – терӑ больницӑна шӑл юсаттарма-каларттарма килекенсен йышӑ ўснине палӑртса больницӑн тӑп врачӑ Л. Самушков.

Йывӑрлӑхсем пӑр чӑмӑра пӑрлештересӑҫӑ ҫав.

А. БЕЛОВ сӑн ўкерчӑкӑ.

Пушар тухнипе район центрӑнчи стоматологи уйрӑмӑн сурчӑ кӑлленӑрен Муркашра шӑл юсакан вӑхӑтлӑха ёслеме чарӑнчӑ. Тӑп больницӑн тӑп врачӑ В. Данилов каланӑ тӑрӑх ҫак вӑхӑтра район территориянчи пӑтӑмӑшле практика врачӑн офисӑсенче кашни кунах шӑл тухтӑрӑсем ёслесӑҫӑ.

Спорт

Вера Соколова – Европӑра чи лайӑххисен ретӑнче

Европӑри ҫӑмӑл атлетика федерацийӑн ассоциацийӑ иртнӑ сӑлӑн декабрь уйӑхӑнчи чи лайӑх спортсменкӑна палӑртма тӑрлӑ сӑршыври ҫичӑ хӑрарӑм спортсмена суйласа илнӑ. Вӑсем хушшинче Раҫҫей хӑрӑ, Чӑваш Енӑн мӑнаслӑхӑ – Вера Соколова та. Раҫҫейри тӑнче класлӑ спорт маҫтӑрӑ 2010 сӑлхи Европа чемпионӑн (20 сӑхрӑмлӑ дистанцире) пӑхӑр призерӑ пулса тӑнӑччӑ. Декабрӑн 30-мӑшӑнче Мордва республикин хӑллекчи чемпионатӑнче Вера 5000 метрлӑ дистанцие те ӑнӑҫупа вӑҫленӑ. Вӑл кӑтартнӑ результат тӑнчипе те сезонта чи лайӑххи – 20:10.3.

Верӑна яланах ӑнӑҫу, ҫамрӑк спортсменсене унран тӑслӑх илме сунатпӑр!

Хамӑр инф.

Кубок – Орининсенче

Шӑмат кун, январен 15-мӑшӑнче, «Орино» хуҫалӑх парнисене сӑнсе илессӑн спорт ӑмӑртӑвӑсем иртессине пӑлтернӑччӑ. Кӑҫалхипе 16-мӑш хут иртнӑ ӑмӑртурӑ шашкӑпа шахматла тата волейболла выласа вӑй виҫме 10 команда пухӑна ӑмӑртрӑ.

Шашкӑлла вылякансен хушшинче командӑпа мала кил хуҫисем тухрӑҫ, шахмат вӑйинче те чи пултаруллсем кӑҫал вӑсемех пулчӑ.

Шашкӑлла вылякансенчен А. Прокопьевпа Н. Репинӑна

(иккӑшӑ те «Орино» командӑран), шахматла вылякансенчен Л. Красновпа (Шетмӑс ял тӑрӑхӑ) М. Терентьевӑна («Орино») уйрӑммӑн палӑртнӑ.

Волейболла выляссипе Шупашкартан килнӑ хӑнасем вӑйлӑрах пулчӑ. Иккӑмӑш вырӑна Ҫатраксинчи вӑтам школӑн, виҫӑмӑш вырӑна «Ударник» хуҫалӑхӑн командисем тухма пултӑрчӑ.

Пӑтӑмӑшле итогсем тӑрӑх кубок Орининсенчех юлчӑ.

Н. НИКОЛАЕВА.

Сывлӑхлӑ апатлану

Пӑтӑ нумайрах ҫимелле

Пӑтӑ организм тӑрлӑ наркӑмӑшсенчен тасатни наука тӑпчӑсене сирӑплетнӑ. Кашни кӑрпе вӑл чи малтанах – клетчатка тата тӑрлӑ органика йӑҫекӑ. Вӑсем организмри йывӑр металлсене, пестицидсемпе кирлӑ мар «сӑпсапа» магнит евӑр хӑйсене сӑмне ҫыпӑҫтарасӑҫӑ. Организма пӑтӑпа тасатса тене чух ӑна сӑтсӑр, сӑҫӑр, тӑварсӑр тата сахӑрсӑр пӑсрелле.

Вир кӑрпи организмран су кӑларма пулӑшат. Вӑл юн пусӑмӑ йӑркеллӑ маррисемӑш те усӑллӑ. Анчӑх та хырӑмлӑхра йӑҫак сахал пулсан ӑна

ирӑлтерме йывӑр.

Хура тулӑ кӑрпи те юн сине витӑм кӑрет. Ӑна анеми чирӑ чухне ҫиме сӑнеҫҫӑ.

Тулӑ вӑй парать. Пӑр ывӑҫ тулӑ организм кун-ӑпех йӑркеллӑ ёслеме пулӑшат. Тулӑна ашласа вӑтетмелле, апатланӑчен 20 минут маларах ҫимелле. Шӑтарнӑ тулӑ пӑтӑ усӑллӑ. Ӑна авӑртмалла та вӑретнӑ ывӑпа пиҫӑхтермелле.

Ыраш операци тунӑ хысӑн усӑллӑ. Вӑл часах тӑрантарать. Пӑр апат кашӑк чухлӑ ыраш ҫӑнӑхне сӑтпе е шывпа пӑтратмалла, ӑна апат умӑн ҫимел-

ле. Пыл хушма юрать.

Сӑлӑ пӑвӑрӑшӑн, хырӑмлӑхӑн, ват хӑмпӑшӑн тата ун ик пумӑклӑ пырӑшӑн усӑллӑ.

Урпа кӑрпи веществосен ылмашӑвне лайӑхлатать. Ӑна аллерги чухне ҫиме сӑнеҫҫӑ.

Рис су шлакӑсене кӑларма пулӑшат. Хырӑмлӑхӑн аялти пӑйӑнче ывӑрӑнӑн пырӑшӑсемӑш сиплӑ шултанать. Ӑна колит тата язва чирӑсем чухне ҫимелле.

3-4 тӑрлӑ кӑрпе яраса пӑсӑрнӑ пӑтӑ усӑллӑрах. Сӑмахран, вир кӑрпи, рис, манна кӑрпи тата сӑлӑ пӑрле яраса пӑсӑрсен аван.

Объявления

Участница долевой собственности Борисова Валентина Семеновна, 13.02.1933 года рождения, проживающая по адресу: Чувашская Республика, Моргуашский район, Орининское сельское поселение, д. Лапкасы, сообщает о намерении выдела земельного участка в счет доли в праве общей собственности на земельный участок из земель сельскохозяйственного назначения, местоположение которого: Чувашская Республика, Моргуашский район, сельское поселение Орининское, на территории землепользования СПК «Орино», участок расположен в юго-западной части кадастрового квартала 21:17:101601 площадью 1,46 га пашни для производства сельскохозяйственной продукции.

Все претензии по месту расположения земельного участка прошу направить в 2 адреса:

1. Администрации Орининского сельского поселения.
2. Борисовой Валентине Семеновне, проживающей по адресу: Чувашская Республика, Моргуашский район, Орининское сельское поселение, д. Лапкасы.

В объявлении собственников земельных долей, о выделении земельного участка в счет доли в праве общей собственности на земельный участок, о проведении собрания по согласованию местоположения границ, опубликованного в районной газете «Сентеру Ялавэ» от 15 января 2011 года в № 2 (7856), страница 4, в 3 колонке, во 2 абзаце допущена опечатка, вместо «кв. 4» следует читать «кв. 11».

Муркаш районӑнчи «Сентеру Ялавэ» хаҫат

УЧРЕДИТЕЛЬСЕМ: Чӑваш Республикин Культура, национальносен ёҫсен, информации политикни тата архив ёҫӑн министрствӑ.

ЧР Культура, национальносен ёҫсен, информации политикни тата архив ёҫӑн министрствӑн «Муркаш районӑнчи «Сентеру Ялавэ» хаҫат редакци» автономнӑ учреждени.

Тӑп редактор А.И. ТИХОНОВ.

АДРЕС: 429530, Чӑваш Республики, Муркаш ял, Мир урамӑ, 9А сурт.
ТЕЛЕФОНСЕМ: тӑп редактор - 62-1-36, яваплӑ секретарь - 62-2-82, бухгалтери - 62-1-35, пӑйсем: общество пурнӑҫ пӑйӑ - 62-2-82, экономика тата социалла пурнӑҫ пӑйӑ - 62-1-38.
Факс: 62-1-36; E-mail: morpress@cbx.ru, redaction@cbx.ru

Ҫыхӑн, информации технологисен тата массӑлла коммуниаци сферине пӑхса тӑракан Федераллӑ службӑн Чӑваш Республикисе – Чӑваш Енне ёслекен управленийӑ 2009 сӑлхи ҫуртаван 7-мӑшӑнче ПИ ТУ 21-00073 № регистрациленӑ.

Тав тӑватпӑр

Шетмӑс ял тӑрӑхне кӑрекен Тивӑш салинче пурӑннӑ пирӑн тӑванӑмӑра Анатолий Ильич Тихонова юлашки сӑлта пулӑшнӑшӑн хурӑнташ-тӑвансене, ял-йышпа пускилсене чӑререн тав тӑватпӑр. Сирӑн пурнӑҫте сывлӑх пултӑр, пурнӑҫ сӑлӑҫ такар килтӑр, хуйхӑ-суйхӑ катаран ирттӑр.

Тихоновсен ҫемйи.

Пӑлтерӑсем. Объявления

Калайкасси ялӑнче ҫӑм арманӑ ёҫлет. Ирхи 7 сехетрен, кану кунӑсӑр.

Хакӑ улӑшӑман. Тел.: 65-2-33, 8-908-306-00-34.

***

Ёне, вӑкӑр, пӑру туянатӑп.

Тел.: 60-7-10, 8-905-343-60-63.

5-8.

***

СХПК «Герой» Моргуашского района ЧР приглашает на работу главного зоотехника. Заработная плата достойная. Обращаться по тел.: 67-5-79, 8-927-864-31-33.

***

Продаем: доски 25-50 мм (обрезные, необрезные), брус любого сечения, жерди, подтоварник. Изготовим на заказ: срубы, беседки любого размера. Цена договорная, доставка по району бесплатно.

Тел.: 8-927-667-28-32, 8-919-656-13-84.

2-10.

***

Продаю комбикорм для КРС, свиней и птиц.

Тел.: 8-905-34-35-300, 8-927-99-10-731.

***

Организация предоставляет услуги тамады по проведению свадебных, юбилейных и профессиональных праздников, озвучивание мероприятий с участием ансамбля, имеющего в репертуаре чувашские, фольклорные, эстрадные, русские песни.

Тел.: 8-927-666-12-33, 62-6-30.

Продаем доски хвойные 25x150мм, 50x150мм, 50x200мм; брус любого сечения. Цена договорная. Доставка по району бесплатно. Тел.: 8-903-346-40-58. 6-10.

21 января с 8-00 до 16-00 часов Ульяновская обувная фабрика проводит выставку-продажу обуви из натуральной кожи Ульяновской, Белорусской фабрик и других российских производителей. 2-6.

Администрация Моргуашского района сообщает о наличии свободного земельного участка с кадастровым номером 21:17:101601:779 распределяемого на праве аренды из категории «земли промышленности, энергетики, транспорта, связи, радиовещания, телевидения, информатики, земли для обеспечения космической деятельности, земли обороны, безопасности и земли иного специального назначения, земли иного специального назначения, местоположение: Чувашская Республика, Моргуашский район, Орининское сельское поселение, д. Динькасы, для разведки и добычи песка; площадью 11560 кв.м. Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргуаш, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

Администрация Моргуашского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:271401:1103, местоположение: Чувашская Республика, Моргуашский район, Юскасинское сельское поселение, участок расположен в северо-восточной части кадастрового квартала 21:17:271401, для ведения личного подсобного хозяйства, площадью 6000 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргуаш, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

Администрация Моргуашского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли населенных пунктов» с кадастровым номером 21:17:2401:116, местоположение: Чувашская Республика, Моргуашский район, Шатмалосинское сельское поселение, д. Авданкасы, участок расположен в восточной части кадастрового квартала 21:17:280401, для ведения личного подсобного хозяйства, площадью 4000 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргуаш, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

Администрация Моргуашского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли населенных пунктов» с кадастровым номером 21:17:061201:171, местоположение: Чувашская Республика, Моргуашский район, Большеустьинское сельское поселение, д. Малые Татаркасы, для ведения личного подсобного хозяйства, площадью 3351 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргуаш, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

Администрация Моргуашского района сообщает о наличии свободного земельного участка с кадастровым номером 21:17:091001:85 распределяемого на праве аренды из категории «земли населенных пунктов», местоположение: участок находится примерно в 77 м по направлению на северо-запад от ориентира здание кафе, расположенного за пределами участка, адрес ориентира: Моргуашский район, Москасинское сельское поселение, д. Москасы, ул. Московская, д.56, для содержания и обслуживания водонапорной башни, площадью 2350 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргуаш, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

Администрация Моргуашского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:271401:1121, местоположение: Чувашская Республика, Моргуашский район, Юскасинское сельское поселение, участок расположен в центральной части кадастрового квартала 21:17:271401, для ведения личного подсобного хозяйства, площадью 6000 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргуаш, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

Администрация Моргуашского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:271401:1120, местоположение: Чувашская Республика, Моргуашский район, Юскасинское сельское поселение, участок расположен в центральной части кадастрового квартала 21:17:271401, для ведения личного подсобного хозяйства, площадью 6000 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргуаш, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

Вывӑх чирӑсемпе кӑрешкен районти станци коллективӑ кунта ветеринари фельдшерӑнче ёслекен В.И. Сорокинӑн

АШШӑ

вилсе кайнӑ пирки унӑн ҫемйипе тата ҫывӑх тӑванӑсемпе пӑрле тарӑннӑн хурланса пӑлтерет.

Атапӑри пӑтӑмӑшле пӑлӑ паракан тӑп школ коллективӑ попечительсен канашӑн ертӑҫин П.Н. Вязовӑн мӑшӑрӑ

Светлана Алексеевна ВЯЗОВА

вӑхӑтсӑр вилсе кайнӑ пирки унӑн тӑванӑсемпе пӑрле тарӑннӑн хурланнӑ ҫинчен пӑлтерет.

Калӑпӑшӑ 1 пичет листи.
Ал ҫывӑрӑсене рецензиленӑ, калла тавӑрса пӑмаҫҫӑ, 2 страницӑн пысӑк-раххисене йышӑнмаҫҫӑ.
Рекламӑпа пӑлтерӑсен чӑнлӑхӑн вӑсен паракансем яваплӑ.

ИЗДАНИ ИНДЕКСӑ: 54822.

Хаҫат чӑвашла юн тата шӑмат кунсерен тухать.

Номер дежурӑнӑй Николаева Н.Н.

Пичете панӑ 18.01.2011 ҫ.

Пичете памалли вӑхӑт:

графикпа – 17 сех. 20 мин.

чӑннипе – 17 сех. 20 мин.

Заказ Тираж 4275.